

ЛЕТЊИ КУРС ХАШКЕ АКАДЕМИЈЕ ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО У
1976. ГОДИНИ

Угледна Хашка Академија за међународно право је и 1976. организовала већ традиционални летњи курс у периоду од 5. јула до 13. аугуста. Први период (5—23. јули) био је првенствено посвећен међународном приватном праву, док је други период (26. јули — 13 аугуст) био испуњен предавањима из области међународног јавног права.

Курс је био одлично посећен. Илустрације ради наводимо да је само предавања из међународног јавног права похаћало 267 слушаца из 71 земље.

I

Г. Елиан, директор Правног одељења и одељења за међународне организације у Министарству иностраних послова Румуније, је држао предавања на тему — „Принцип суверенитета над националним ресурсима и његове импликације у међународној трговини.”

У првом делу предавања Елиан је изложио савремене аспекте суверенитета над националним ресурсима у светлости улоге државе у коришћењу националних ресурса, принципа суверенитета, корелације између суверенитета и природних ресурса и квантитативног елемента ресурса.

Економска и политичка независност као суштински елемент суверенитета над националним ресурсима налази, по мишљењу Елиана, свој почетак у декларацији Уједињених нација о давању независности колонијалним народима. Правни и комерцијални режим тзв. нове размене, обележене посебно наглим порастом трговине сировинама и енергетским изворима, одређен је Општим споразумом о тарифама и трговини (GATT) и клаузулом највећег повлашћења. Други део предавања посвећен је проблемима начина интеграције и утицаја појединих међудржавних организација, посебно организације земаља-извозница петролеја (ОПЕС) и организација за извоз сировина, у материји вршења перманентног суверенитета над природним изворима.

Изалажући однос између пуног суверенитета над природним изворима и развоја међународне економске размене, Елиан је истакао да је немогуће одржати класичне односе са страним инвеститорима, поглавито због њиховог привременог карактера.

О савременим проблемима који се тичу односа између Уставног и приватног права говорио је В. Милер-Фрајенфелс (*U. Müller-Freienfels*) са Универзитета у Фрајбургју. Истакавши да је реч о проблему који има велики практичан и теоријски значај у појединим земљама, Милер-Фрајенфелс се ограничио на три аспекта проблема:

1) да ли су традиционални критеријуми сукоба закона изабрани од стране националних законодавстава или развијени праксом још увек сагласни са савременим базичним уставним принципима различитих земаља?

2) какво је правно обележје ситуације која настаје онда кад судија дође до закључка да унутрашња правила о сукобу закона захтевају примену страног материјалног права? Тешкоће, по мишљењу Милера, могу произаћи из околности да страном праву евентуално суштински вређа више правило сопственог правног система.

3) питање могуће неспојивости појединачног страног правила са одредбама домаћег устава, Милер-Фрајенфелс је обрадио анализом става Уставног суда СР Немачке у „*Spaniard Decision*”.

Ф. Дуранте, професор са Катаниа Универзитета (Рим), држао је предавања о савременим проблемима развода у међународном праву.

Посматрајући правила у материји развода у међународном приватном праву у светлу италијанске доктрине и праксе, Дуранте се ограничио на следеће аспекте: а) околности које искључују, било делимично или у потпуности, примену правила међународног приватног права а које се тичу јавног поретка (*public policy*); б) критеријуми прихваћени у главним системима међународног приватног права у циљу одређивања права које се има применити у случају развода као и проблеми који произилазе из посматрања међународног приватног права као унификованог односно подељног (*divided*) система; в) последице које настају кад су примењива правила страног права супротна јавном поретку; г) међународни уговори који се тичу развода у матрији међународног приватног права; д) извесни процедурални проблеми који имају директан утицај приликом развода; и) питање, признавања и примене страних судских одлука.

С. Сучариткул (*S. Sucharitkul*), амбасадор Тајланда у Јапану, је, у оквиру предавања Имунитети страних држава пред националним властима изложио питање историјских и рационалних основа имунитета, класификацију типова имунитета, суштинским ограничењима проширеног делокруга имунитета у извршењу и правним теоријама и пракси држава у материји имунитета.

Општи курс из међународног приватног права држао је В. Риз (*W. Reese*) са Колумбија Универзитета из Њујорка. Суштинске проблеме међународног приватног права, почев од судске надлежности и избора закона (*choice of law*), преко домацила, поступка, уговора, брака итд., он је разматрао углавном са становишта решења усвојених у америчкој пракси.

Посебан комплекс предавања био је посвећен проблему који у појачаној мери заокупља пажњу научне и остале јавности проблему тзв. мултинационалних или транснационалних компанија.

A. A. *Aramburu Menchaga*, професор Универзитета у Лими, је пошавши од појмовног одређивања (различитих дефиниција „мултинационалних“ компанија) транснационалне компаније, међународне компаније (*international corporations*), супранационалне компаније (*supranational corporations*), говорио о проблематици мултинационалних компанија (правна природа, националност ових правних лица и начинима њиховог признавања, подвргавање законима и судовима домаће земље, трансферу технологије итд.), месту „мултинационалних“ компанија у оквиру кретања ка регионалним економским интеграцијама и потреби установања једног међународног режима за ове савремене економске агломерације.

Предавања о проблему примене унутрашњег права на мултинационалне компаније држао је Л. Копелманс, професор Универзитета у Женеви и експерт Уједињених нација.

Предавања су подељена на делове који су се бавили питањима примене права државе порекла на мултинационалне компаније, примени права државе ситуса на исте, тешкобама примене различитих унутрашњих права на мултинационалне компаније и могућим лековима у односу на тешкоће које резултирају из проблема примене различитих унутрашњих права на мултинационалне компаније.

У оквиру теме — Екстратериторијална примена антитрустовског права и прописа о сигурности — М Јазави (*M. Yazava*), професор Универзитета у Токију, је изложио своје погледе на проблеме екстратериторијалне примене економских прописа и њихов однос према међународном праву и сукобу закона, екстратериторијалне примене антитрустовског права и законодавне надлежности, екстратериторијалне примене антитрустовског права и процедуралне и извршне надлежности, међународног усаглашавања и сарадње у односу на екстратериторијалну примену антитрустовског права и екстратериторијална примена прописа о сигурности.

II.

М. Беџауи (*M. Bedjaoui*), амбасадор Алжира у Француској и члан Комисије УН за међународно право је говорио о односу политике несврстаности и међународног права.

У првом делу обрађени су проблеми независности и суверенитета са становишта тзв. Алжирског програма одн. четири основна приступа Алжирске конференције несврстаних.

Разматрању формалних извора међународног права Беџауи је пришао са критичког становишта указујући на потребу преиспитивања места и квалитета избора побројаних у члану 38. Статута Међународног суда правде, посебно обичаја у смислу универзализације.

Појавом земаља трећег света инаугурисано је право партиципације које изражава интересе међународне заједнице као целине. По мишљењу Беџауиа, функција новог међународног права је двојака развијање права у интересу целог света и исправљање неједнакости у развоју.

Указујући на нужност изградње новог економског поретка истакнута је посебна улога УН чијим резолуцијама 606/1952, 1415/1960, 1803/1962. је започета разградња концепта политичког или формалног суверенитета.

Анализирајући кризу размене нафте и осталих сировина, пласман знања и технологије као разлоге који захтевају измену постојећег позитивног права, Бебауи се на крају својих предавања осврнуо на питање правне природе захтева за компензацијом — у случају национализације.

О специјалним обележјима уговорног права у европским конвенцијама говорио је Х. Голсонг; директор Правног одељења европског савета у Страсбуру. Основне одредбе европских конвенција Голсонг је анализирао кроз призму сличности и разлика са Бечком конвенцијом о уговорном праву.

Е. Лаутерпхт (*E. Lauterpacht*), правни саветник министарства иностраних послова Аустралије, је говорио о развоју права међународних организација одлукама међународних судова.

Полазећи од места које право има у раду међународних организација, у првом делу су обрађена питања природе међународних организација, интерпретације међународних устава (*international constitutions*) и правне контроле рада и понашања организација.

У другом делу предавања који је носио назив—међународне организације као међународне личности — обрађена су питања признања, сукцесије, надлежности и администрације, одговорности и уговорном капацитету међународних организација.

У трећем делу о тзв. интерном праву међународних организација расправљано је питање чланства (настанак, престанак, представљање и обавезе — испуњење и изузеци, (органа и процедура) утицај правила природне правде (*natural justice*), органа и осталих односа ових субјеката међународног права.

О историјату и актуелним правним проблемима који се тичу тумачења и примене међународних уговора у пракси Сталног суда међународне правде и Међународног суда правде говорио је Л. Зон (*L. Sohn*), професор међународног права са Харвардског Универзитета.

Истичући велики значај установљења јединствених начина решавања спорова који проистичу из примене уговора као и потребу достизања униформности путем извесне централизације интерпретативне функције, Зон се ограничио на анализу специјалних компромисних клаузула о начинима решавања спорова у вези са уговорима у којима су садржане. Тзв. опште компромисне клаузуле су разматране само изузетно.

На крају, анализиран је предвиђени поступак решавања спорова у уговору о праву мора.

Принц *Sadrudin Aga Khan*, високи комесар УН за избеглице, имао је за предмет предавања правне проблеме који се односе на избеглице и премештене (*displaced*) особе.

Након прегледа историјског развоја проблема избеглица и премештених особа од оснивања Високог комесаријата УН за избеглице, Khan је прешао на разматрање права о избеглицима и његовог садржаја.

Садржај права избеглица анализиран је кроз питање порекла, еволуције и садржаја установе азила и компоненте личног статуса избеглице, приступа запослењу, слободе кретања унутар и ван државе боравка, путних докумената, натурализације и сл.

На крају изложена су питања функције Високог комесаријата УН за избеглице и еволуције његове конституционалне основе, посебно проширење надлежности *ratione personae*.

У функционалном погледу Високи комесар је нагласио екстензивну употребу установе добрих услуга и његову интеграцију у сферу компетенције Високог комесаријата.

— Примирје и остали облици суспензије непријатељства — била је тема следећег предавања Р. Бакстера (*R. Baxter-a*), професора са Харвардског факултета. Изложивши базичну типологију облика суспензије непријатељства (примирје престанак ватре, капитулације), Бакстер је прешао на разматрање странака, процеса закључења, анализе садржаја различитих облика споразума, контроле и администрације, ефекта непријатељства, повреде споразума и перспектива у овој материји.

А. Клафковски (*A. Klafkovski*), професор Универзитета у Познању, је говорио о начинима престанка рата у међународном праву.

Предавање А. Клафковског подељено је у 4 дела. У првом су обухваћени проблеми појма рата као појма различитог од непријатељства, будући да учи да стање рата може постојати без непријатељства одн. да се непријатељства могу вршити без формалне објаве рата.

У другом делу-Класификација облика престанка ратног стања — извршена је основна подела на класичне и не класичне облике. Подела је извршена на основу *communis opinio* у односу на признање и оцену тих облика као и њихову научну обраду.

Изалагање о класичним облицима престанка стања рата обухватило је разматрање три основна облика: мировни уговор, *de facto* престанак непријатељства и *debellatio*.

У оквиру дела — Некласични облици престанка стања рата — обрађени су мировно решење Потсдамским споразумом од 1945. и једностранни акти унутрашњег права који се односе на престанак стања рата. Ови облици се скоро искључиво односе на период после II светског рата.

„Мирно решење” наведено на неколико места у Потсданском споразуму, по мишљењу Клафковског, се користи у циљу изражавања концепције која је различита од мировног уговора. Употреба овог термина, по њему, подразумева превагу екстраправних елемената, одн. одраз специфичних политичких околности насталих након окончања другог светског рата.

У току овогодишње сесије настављена су предавања о утицају религија на развој међународног права започета излагањима о Исламу и хиндуизму (*Recueil des Cours, 1966*, вол. 117) и будизму и конфучијанизму (*Recueil des Cours, 1967*, вол. 120).

Р. П. де Ритматен (*R. P. de Riedmatten*) секретар *Pontificium Concilium „Cor Unum“* Ватикан, говорио је о утицају католицизма на развој међународног права.

Приступ је, у методолошком погледу, обележен анализом енциклике папе Јована XXIII *Pacem in Terris*, енцикликом Павла VI *Populorum progressio*, пасторалног устава *Gaudium et spes* и учења Магистеријума као највишег доктринарног ауторитета католичке цркве.

О утицају протестантизма Р. Н. Коопманс, државни секретар у министарству иностраних послова Холандије, је говорио кроз анализу разлика протестантског учења, посебно у периоду реформације, у односу на учење римске католичке цркве.

Р. Weill, професор факултета правних, економских и социјалних наука из Париза/II; изложио је своја гледишта на тему утицаја јудаизма на развој међународних права.

Општи курс из међународног јавног права држао је С. А. Colliard, хонорарни декан правног факултета у Греноблу и директор *UER de droit international Sorbonne-Universite paris (I)*, који је у својим излагањима обухватио фундаменталне проблеме међународног јавног права.

Мр Миленко Крећа